

## «Το σπίτι» ως σύμβολο της Κύπρου

**ΣΤΕΝΟΤΕΡΟΣ** απ' ό,τι συνήθως θα είναι ο κύκλος αναγνωστών στους οποίους απευθύνεται το σημερινό σημείωμα. Θα ήθελα να συνομιλήσω μ' εκείνους που είδαν και την παραγωγή του ΘΟΚ του 2003 του έργου του Μιχάλη Πιερή «Το σπίτι», και την πρόσφατη παράσταση στην «Αξιοθέα» της αθηναϊκής παραγωγής του ίδιου έργου σε σκηνοθεσία Γιώργου Μιχαηλίδη. Βεβαίως, προϋπάρχει και ένα φυσικό «στένεμα» του κύκλου, στο οποίο θα συμμετέχουν αυτοί που διαβάζουν τα σημειώματά μου (μην καταλήξω τελικά στον εξής ένα, το σκηνοθέτη της πρώτης παραγωγής και συνθεατή της δεύτερης Εύη Γαβριλίδη!) Το σύνολο του υλικού προς ανάλυση που προκύπτει από τις δύο παραστάσεις του έργου «Το σπίτι», παρουσιάζει θεωρητικό ενδιαφέρον. Ο Μιχάλης Πιερής είναι συγγραφέας, σκηνοθέτης πανεπιστημιακού θεάτρου, μεταφραστής και φιλόλογος. Ο συνδυασμός αυτών των ιδιοτήτων δίνει στο πρωτότυπό του θεατρικό έργο την ιδιόμορφη χροιά του φιλολογικού πειράματος, σχεδόν παιχνιδιού με τους δημιουργούς της σκηνικής του εκδοχής, αλλά και με τους θεατές. Ο συγγραφέας βρίσκει μεγάλο ενδιαφέρον στην «ιδιοχειρνή» εφαρμογή επώνυμων λογοτεχνικών επιρροών, ακόμα και περιπλανώμενων λογοτεχνικών μοτίβων, λόγιων, βέβαια, αλλά χωρίς τη δυνατότητα άμεσης αναγωγής στην επώνυμη πηγή. Οι δέκτες των μηνυμάτων του έργου του, επαγγελματίες του θεάτρου ή το κοινό, καλούνται κατά κάποιον τρόπο όχι απλώς να εντοπίσουν, αλλά να εκπνήσουν την εφαρμογή των εμπνεύσεών του.

Αν δεχτούμε τους κανόνες αυτού του λογοτεχνικού παιχνιδιού, πρέπει να ξεκινήσουμε από την ακρογωνιαία έννοια του έργου, το σπίτι. Παραδοσιακό και πολυδουλεμένο θέμα της ελληνικής ποίησης, σπίτι σύμβολο της νοσταλγίας, σπίτι φορέας των αναμνήσεων και της χαμένης αθωότητας. Στο ποιητικό «Σπίτι» κατοικούν τα μεγαλύτερα ονόματα της ελληνικής ποίησης και ο Πιερής μπαίνει μέσα ως συγκατοικός. Περίφανος γι' αυτή τη συγκατοίκηση, θυμίζει τις ποιητικές εκδοχές της έννοιας στα προγράμματα των παραστάσεων. Αλλά η έννοια «σπίτι» λειτουργεί και σε άλλο, μη λογοτεχνικό, επίπεδο: λόγω της άμεσης συναισθηματικής ετοιμότητας του κυπριακού ιδιαίτερα κοινού η ίδια η λέξη έχει νοσταλγική χροιά, παραπέμπει στα χαμένα σπίτια των προσφύγων, στην έννοια της εισβολής, οπότε ο συμβολισμός της υπόθεσης του έργου με τον τόσο ξένο προς το σπίτι εισβολέα και τον οικοδεσπότη να το υπερασπίζεται, συμπίπτει με παλαιότερες συναισθηματικές συγχωρίες, καθώς και με την παράδοση της νεότερης κυπριακής ποίησης και νχει δυνατότερα.

Συνεχίζοντας την αναφορά στα εμπλεκόμενα στο έργο λογοτεχνικά μοτίβα περνάω σ' εκείνο της περιπλοκής της «πραγματικότητας» και της επινοημένης από τον συγγραφέα-ήρωα αντανάκλασής της στο έργο που γράφεται επί σκηνής.

Εδώ περιπλέκονται δύο δημοφιλή στη μυθιστοριογραφία και τη θεατρική γραφή θέματα. Πρώτον, ο συγγραφέας γράφει έργο για τον συγγραφέα που γράφει έργο-το μοτίβο της πολλαπλής δημιουργικής ανάπλασης της πραγματικότητας. Δεύτερον, ο Πιερής χρησιμοποιεί το μοτίβο της αινιγματικής αλληλεπίδρασης του θεατρικού που γράφει ο ήρωας-συγγραφέας και των σχέσεών του με τη γυναίκα του.

Το θέμα της βασανιστικής σχέσης του Οικοδεσπότη και της Γυναίκας, οι οποίοι στο όνομα της αγάπης στερούν ο ένας τον άλλο από κάτι πολύ επιθυμητό, βρίσκει τις καταβολές του στα έργα του Στρίνμπεργκ. Ο πνιερικής καταγωγής τρομακτικός παλιάτσος-εισβολέας έχει περάσει προηγουμένως από αρκετά νεοελληνικά θεατρικά, π.χ., του Σκούρτη. Τους ενεργά αναμειγνυόμενους στην υπόθεση «θεατές» ο Πιερής εισάγει στο έργο ως απροκάλυπτη απόδοση φόρου τιμής προς τον Πιραντέλο. Αν όμως όλα αυτά ίσχυαν στην παράσταση του ΘΟΚ, ο Γιώργος Μιχαηλίδης διαφοροποιεί την οπτική γωνία πάνω στο έργο, κοιπάζοντας στο κυπριακής γραφής θεατρικό... εξ Ελλάδος. Βλέπει το σπίτι ως σύμβολο της Κύπρου, μετατρέποντάς το σε «νησί». Στα σκηνικά της

Αγνής Ντούτσου το σπίτι-νησί περικυκλώνεται πρώτα με νερό, και μετά με την επιθετική ασχήμια των οικοδομικών σιδερικών. Έτσι ταυτόχρονα το έργο αποκτά μια άλλη συμβολική διάσταση αλλά και μια πιο άμεση σχέση μ' εκείνη την πτυχή της κυπριακής πραγματικότητας που αφορά την καταστροφή της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και παράδοσης γενικότερα χάριν στην οικονομική υπερανάπτυξη. Ως έμπειρος επαγγελματίας του θεάτρου ο Μιχαηλίδης χρειάζεται το νερό στη σκηνή όχι μόνο ως σύμβολο απομόνωσης του σπιτιού-νησιού και του Οικοδεσπότη του από τον υπόλοιπο κόσμο, αλλά και ως τρόπο εντατικοποίησης της δράσης και της δραματοποίησης της σύγκρουσης με τους εισβολείς. Ο σκηνοθέτης απαιτεί από τους ηθοποιούς του έντονο παίξιμο και συναισθηματική φόρτιση και η ομάδα των ηθοποιών ανταποκρίνεται πρόθυμα και αφοσιωμένα. Τέτοια προσέγγιση αφαιρεί από την πολυεπίπεδη «λογοτεχνικότητα» του κειμένου, την έμφυτη «φιλολογικότητά» του, το απλοποιεί από μια άποψη και το εμπλουτίζει συναισθηματικά από την άλλη.

**Σκηνοθέτης:** Γιώργος Μιχαηλίδης  
**Σκηνικά-Κοστούμια:** Αγνή Ντούτσου  
**Μουσική:** Αντώνης Μιχαηλίδης  
**Φωτισμοί:** Γιώργος Μιχαηλίδης  
**Παίζουν:** Θόδωρος Κατσαφάδος, Ντίνα Μιχαηλίδη, Δημήτρης Καραμπέτης, Ευαγγελία Κατσάλη, Ευαγγελία Σταματέλλου, Άννα Κολιοφώτη, Νίκος Αναστασόπουλος, Μαρία Καρακίτσου, Ξάνθη Γεωργίου.

**θέατρο**  
**ΤΗΣ ΝΟΝΑΣ ΜΟΛΕΣΚΗ**